

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: קיץ תשס"ז, 2007
מספר השאלון: 204,001105

תנ"ך

יחידת הלימוד הרביעית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה ורבע.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.

שים לב: עליך לענות רק על החלק שלמדת: חלק א או חלק ב.

חלק א – דמות האדם במקרא וספר איוב – עמ' 2-7.

פרק ראשון – דמות האדם במקרא – (16×2) – 32 נקודות
פרק שני – ספר איוב – $(26 \times 2) + (16 \times 1)$ – 68 נקודות
סה"כ – 100 נקודות

חלק ב – חמש מגילות וספר דניאל – עמ' 8-17.

פרק שלישי – (26×2) – 52 נקודות
פרק רביעי – (16×3) – 48 נקודות
סה"כ – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות וכלי תרגום.
מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.

ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד.
(2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.

הערה: בקטעים המצולמים מן התנ"ך בא השם המפורש בצורת ה'.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום 'טייטה' בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

חלק א

פרק ראשון – דמות האדם במקרא (32 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על שתי שאלות: על אחת מהשאלות 1-2, ועל אחת מהשאלות 3-4. (לכל שאלה – 16 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2.

1. יי קנוהל (במאמרו: "מקדש הדממה") כותב: "ראיית כלל האומה הישראלית כעדה הנקראת לחיי קודש מתבטאת באופן מיוחד [...] בתביעה להיבדלות מן העמים השכנים וממעשיהם".

א. קרא ויקרא, י"ט, 26-31.

כיצד הרעיון שמעלה קנוהל בדבריו בא לידי ביטוי בפסוקים אלה? (8 נקודות)

ב. לדעת קנוהל, מהי המטרה של התביעה הזו להיבדלות? בסס את תשובתך על

ויקרא, כ"ב, 32. (8 נקודות)

2. רמב"ם כותב ("הלכות תשובה", פרק ה', הלכה ב'): "אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טיפשי אומות העולם ורוב גולמי בני ישראל: שהקדוש ברוך הוא גוזר על האדם מתחילת ברייתו להיות צדיק או רשע".

א. נגד איזו תפיסה יוצא רמב"ם בדבריו? (6 נקודות)

ב. ציין שני נימוקים שרמב"ם מביא כדי לסתור תפיסה זו, והסבר אותם. (10 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 3-4.

3. קרא תהלים, קכ"ח.

ממזמור זה אפשר ללמוד מהו שכרו של ההולך בדרכי ה'.

ציין שלוש ברכות המובטחות להולך בדרכי ה': שתיים מהתחום האישי,

ואחת מהתחום הלאומי.

בסס את תשובתך על הכתוב.

4. א. קרא דברים, ל"ב, 48-52; יהושע, ז', 1-5; כ"ב, 20.

איזו תפיסת גמול באה לידי ביטוי בכל אחד מסיפורים אלה?

בסס את דבריך על הכתובים. (8 נקודות)

ב. קרא יחזקאל, י"ד, 12-14; כ"א, 6-10.

לפי כתובים אלה, האם אפשר לטעון כי יחזקאל מבטא בנבואתו שתי תפיסות גמול

שונות? נמק את תשובתך, ובסס אותה על הכתובים. (8 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

פרק שני – ספר איוב (68 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על שלוש שאלות: על שתיים מהשאלות 5-7 (52 נקודות), ועל אחת מהשאלות 8-9 (16 נקודות).

ענה על שתיים מהשאלות 5-7.

בכל אחת מהשאלות שבחרת, ענה על שניים מהסעיפים א-ג.

(לכל סעיף – 13 נקודות; סה"כ לכל שאלה – 26 נקודות).

5. קרא **איוב**, ה', 17-27.

הנה

א אֲשֶׁרִי אָנוּשׁ וְיֹכַחְנוּ אֱלֹהִים וּמוֹסַר שְׂדֵי אֱלֹהִים תִּמְאַס׃ כִּי הוּא

ב יֹכָאִיב וְיִחַבֵּשׁ יִמְחֹץ וְיִדְרוּ תִרְפִּינָה׃ בְּשֵׁשׁ צָרוֹת יִצְלַךְ וּבְשִׁבְעוֹ

ג לֹא יִגַע בְּךָ רָע׃ בְּרָעַב פָּדַךְ מִמוֹת וּבְמִלְחָמָה מִיַּד חָרָב׃

ד בְּשׁוֹט לִשׁוֹן תִּחַבֵּא וְלֹא תִירָא מִשָּׂד כִּי יָבוֹא׃ לִשָּׂד וּלְכַפֵּץ

ה תִּשְׁחַק וּמַחִית הָאָרֶץ אֱלֹהֵי תִירָא׃ כִּי עַם־אֲבֵנֵי הַשָּׂדֶה בְרִיתְךָ

ו וְחַיֵּית הַשָּׂדֶה הַשְּׁלֵמָה־לְךָ׃ וַיִּדְעַת כִּי־שְׁלוֹם אֱהַלְךָ וּפְקַדְתָּ

ז נוֹךְ וְלֹא תַחֲטֵא׃ וַיִּדְעַת כִּי־רַב זִרְעֶךָ וְצֹאצְאֶיךָ כַּעֲשֵׂב הָאָרֶץ׃

ח תָּבוֹא בְּכֹלֶךָ אֵלַי קָבֵר כַּעֲלוֹת גְּדִישׁ בְּעֵתוֹ׃ הִנֵּה־זֹאת חֲקַרְנִיָּה

ט כִּן־הִיא שְׁמַעְנָה וְאַתָּה דַע־לְךָ׃

ענה על שניים מהסעיפים א-ג.

א. קרא גם **איוב**, ו', 2-3.

מהו יחסו של אליפז לייסורי איוב (בקטע שלפניך), ומהי תשובת איוב על דברי אליפז

(בפרק ו', 2-3)? הסבר.

ב. יש האומרים שהביטוי "בשוט לשון תחבא" (פסוק 21) מכוון למלשינים, ויש

האומרים שהוא מכוון למקללים.

הסבר את הביטוי לפי כל אחת מאפשרויות אלה.

ג. קרא פסוקים 22-27.

כתוב שלוש הבטחות (משלושה פסוקים שונים) הניתנות לאיוב בפסוקים אלה,

והסבר אותן.

6. קרא איוב, ו', 15-24.

ט אַחִי בָּגְדוּ כְּמוֹ-נַחַל בְּאַפִּיק
טו נַחֲלִים יַעֲבְדוּ: הַקְּדָרִים מִגִּי-קָרַח עָלֵינוּ יִתְעַלֶּם-שָׁלֵג: בַּעַת
יח יוֹדְבוּ נִצְמָתוֹ בְּחִמּוֹ נִדְעָכוּ מִמְּקוֹמָם: יִלְפָתוּ אַרְחוֹת דְּרָכָם
יט יַעֲלוּ בַתְּהוֹ וַיֵּאבְדוּ: הַפִּיטוּ אַרְחוֹת תַּמָּא הַלֵּיכֵת שָׁבָא קוֹוֹ
כג לָמוֹ: בִּשְׂוֹ כִי-בִטַח בָּאוּ עֲדִיָּה וַיִּחְפְּרוּ: כִּי-עָתָה הֵייתֶם לוֹ
כד תֵּרְאוּ חֲתָת וַתִּירְאוּ: הִכִּי-אִמַרְתִּי הֲבֹ לִי וּמִכַּחֲכֶם שָׁחַדוּ
כז בְּעַדִּי: וּמִלִּטוֹנִי מִי־דָצַר וּמִי־דָעַר עָרִיצִים תִּפְדּוּנִי: הוֹרוּנִי וְאֲנִי
אֲחֲרָישׁ וּבְמַה-שָּׁגִיתִי הִבִּינוּ לִי:

ענה על שניים מהסעיפים א-ג.

א. בפסוקים 15-20 איוב ממשיל את התנהגות רעיו לנחל.

(1) תאר שלושה מאפיינים של הנחל, על פי פסוקים אלה. בסס את דבריך

על הכתוב. (7 נקודות)

(2) הסבר במה התנהגות הרעים דומה למאפיינים של הנחל, שתיארת בסעיף (1).

(6 נקודות)

ב. קרא את פסוק 21 שלפניך ובו קרי וכתוב (הפסוק מצולם ממהדורת תנ"ך אחרת):

לו כִּי-עָתָה הֵייתֶם לֹא תֵרְאוּ חֲתָת וַתִּירְאוּ:

במה איוב מאשים את הרעים לפי הקרי, ובמה הוא מאשים אותם לפי הכתיב?

ג. קרא פסוקים 22-24.

מה איוב אינו מצפה שרעיו יעשו למענו, ומה הוא דורש מהם?

7. קרא איוב, כ"ח, 1-13, 27-28.

איוב, כ"ח, 1-13

א כִּי יֵשׁ לַכֶּסֶף מוֹצֵא וּמְקוֹם לְזָהָב יִזְקוּ: בְּרוּל
ג מֵעֶפֶר יִקַּח וְאֶבֶן יַעֲזוּק נְחוּשָׁה: קֶץ וְשֵׁם לַחֲשֶׁךְ וּלְכָל-תְּכֵלֶת
ד הוּא חוֹקֵר אֶבֶן אֶפֶל וְצִלְמוֹת: פֶּרֶץ נַחַל וּמַעַסְגָּר הַנְּשַׁכְּחִים
ה מִנִּי-דָגַל דָּלוּ מֵאֲנוּשׁ נְעוּ: אֶרֶץ מִמֶּנָּה יֵצֵא-לֶחֶם וְתַחְתֶּיהָ
ו נְהַפֵּךְ כְּמוֹ-אֵשׁ: מְקוֹם-סִפִּיר אֲבִינָה וְעִפְרוֹת זָהָב לֹ: נְתִיב
ח לֹא-יִדְעוּ עֵיט וְלֹא שׁוֹפְתוּ עֵינַי אִיָּה: לֹא-הִדְרִיכֻהוּ בְּנֵי-שָׁחַץ
ט לֹא-עֲדָה עָלָיו שָׁחַל: בַּחֲלָמִישׁ שָׁלַח יָדוֹ הִפֵּךְ מִשְׁדֵּשׁ הָרִים:
י בַּצֹּרוֹת יֹאדִים בִּקַּע וְכָל-יִקָּר רֵאתָה עֵינֵנו: מִבְּנֵי נְהָרוֹת
יב חֶבֶשׁ וְתַעֲלָמָה יֵצֵא אוֹר: וְהַחֲכֵמָה מֵאֵין תִּמְצֵא

איוב, כ"ח, 27-28

אז ראה ויספרה ט
הכונה וגם חקרה: ויאמר ולאדם הן יראת אדני היא חכמה כח
וסוד מדע בינה:

ענה על שניים מהסעיפים א-ג.

א. קרא פסוקים 1-13 שלפניך.

(1) הסבר במה שונה החכמה האלוהית מהידע על הפקת כסף וזהב. בסס את

תשובתך על הכתוב. (6 נקודות)

(2) הסבר את המסר המובע באמצעות השוואה זו. (7 נקודות)

ב. פסוקים 5-10 מציגים מציאות תוססת או מפתיעה, המסתתרת מאחורי המציאות היציבה והיום-יומית.

הסבר כיצד אפשר לבסס טענה זו על שתי דוגמאות מפסוקים 5-10.

ג. קרא פסוקים 27-28 שלפניך וכן איוב, כ"ח, 1.

יש הטוענים שפרק כ"ח הוא מדברי איוב עצמו, ויש הטוענים שהוא תשובה של אחד המשיבים על טענות איוב. נמק את אחת הדעות.

/המשך בעמוד 6/

ענה על אחת מהשאלות 8-9. (16 נקודות)

8. קרא איוב, ב', 9; מ"ב, 10.

איוב, ב', 9

ט ותאמר לו אשתו עֲדָךְ מַחֲזִיק בְּתַמְתְּךָ בְּרַךְ אֱלֹהִים וּמַת:

איוב, מ"ב, 10

וַהֲשִׁיב אֶת-שְׁבִית אִיּוֹב בְּהַתְּפִלּוֹ בְּעַד רֵעֵהוּ
וַיִּסַּף ה' אֶת-כָּל-אֲשֶׁר לְאִיּוֹב לְמִשְׁנֵהוּ:

בפסוקים אלה יש שתי תופעות המיוחסות לבעלי המסורה.
ציין מה הן, והסבר את הסיבה לתופעה בכל אחד מהפסוקים.

9. קרא איוב, ז', 6, 16; ח', 8-9.

איוב, ז', 6

ו ימי קלו מני-אדג ויכלו באפס תקוה:

איוב, ז', 16

מאסתי לא-לעלם אחיה חדל ממני כיהבל ימי: ^{טז}

איוב, ח', 8-9

ה כישאל-

ט נא לדד רישון וכונן לתקר אבותם: כיתמול אנחנו ולא נדע
כי צל ימינו עלי-ארץ:

גם איוב וגם בלדד מתייחסים בפסוקים אלה לחייו של האדם.

א. ציין והסבר שני דימויים שבהם משתמש איוב, ודימוי אחד שבו משתמש בלדד.

(8 נקודות)

ב. מהי המסקנה של איוב ביחס לחיי האדם, ומהי המסקנה של בלדד? (8 נקודות)

סוף חלק א

חלק ב

פרק שלישי (52 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 10-12 (לכל שאלה – 26 נקודות).

10. קרא בראשית, ל"ח, 18-13; רות, ד', 9-3, 17-13.

בראשית. ל"ח. 18-13

וַיַּגֵּד לְתַמָּר לֵאמֹר הִנֵּה חָמִיךָ עִלָּה
 ד תַּמְנַתָּה לְגֹזַע אָנֹכִי וְתִסֵּר בְּגָדֶי אֶלְמְנוּתָה מֵעַלְיָה וְתִכְסֵם
 בְּצַעְרִי וְתִתְעַלֶּף וְתִשָּׁב בַּפֶּתַח עֵינַיִם אֲשֶׁר עַל־דֶּרֶךְ תַּמְנַתָּה
 טו כִּי רֵאתָה כִּי־גָדַל שָׁלַח וְהוּא לֹא־נִתְּנָה לּוֹ לְאִשָּׁה: וַיִּרְאֶה
 טז יְהוֹדָה וַיַּחְשְׁבֶהָ לְזוֹנָה כִּי כִסְתָהּ פָּנֶיהָ: וַיֵּט אֵלֶיהָ אֶל־הַדֶּרֶךְ
 יז וַיֹּאמֶר הִבֵּה נָא אָבוֹא אֵלֶיךָ כִּי לֹא יָדַע כִּי כָלְתוּ הוּא וְתֹאמְרֵם
 יח מִזֶּה־הִצֵּאתִי כִּי תָבוֹא אֵלַי: וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֲשַׁלַּח גְּדֵיעִים
 ט"ו מִן־הַצֵּאֵן וְתֹאמְרֵם אִם־תִּתֵּן עֲרֻבוֹן עַד שְׁלֹחַךְ: וַיֹּאמֶר מִזֶּה
 כ"ו הַעֲרֻבוֹן אֲשֶׁר אֶתְּנֶלְךָ וְתֹאמְרֵם הַתַּמָּךְ וּפְתִילְךָ וּמִטְבֵּךְ אֲשֶׁר
 כ"ז בְּיָדְךָ וַיִּתֵּן־לָהּ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וַתַּהַר לּוֹ:

רות, ד', 9-3

וַיֹּאמֶר לְגֵאֵל
 ד חֲלַקְתָּ הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר לְאֶחָיו לְאֵלֵימֶלֶךְ מִכְרָה נַעֲמֵי הַשָּׂבָה
 ה מוֹשְׁדָה מוֹאָב: וְאַנִּי אֲמַדְתִּי אֲגִלָּה אוֹנֶכָה לֵאמֹר קָנָה נָגֵד
 ו' הַיֹּשְׁבִים וְנָגֵד וְקָנִי עִמִּי אֶסְתַּגֵּאל גֵּאל וְאִם־לֹא יִגָּאֵל הַיְיֹדָה
 ז לִי וְאָדַע כִּי אֵין זולַתְךָ לְגֵאֹל וְאַנֹכִי אֲחִירֶיךָ וַיֹּאמֶר אָנֹכִי
 ח אֲגֵאל: וַיֹּאמֶר בְּעֵז בְּיוֹם־קְנֻתְךָ הַשָּׂדֶה מִיַּד נַעֲמִי וּמֵאֵת
 ט רֹת הַמוֹאָבִיָּה אֲשֶׁת־הַמֵּת קָנִיתִי לְהַקִּים שֵׁם־הַמֵּת עַל־
 י נַחֲלָתוֹ: וַיֹּאמֶר הַגֵּאל לֹא אוֹכַל לְגֵאֹל־לִי פֶן־אֲשַׁחֵת אֶת־
 י"א נַחֲלָתִי גֵאל־לְךָ אַתָּה אֶת־גֵּאלְתִּי כִּי לֹא־אוֹכַל לְגֵאל: וְזֹאת
 י"ב לְפָנַי בְּיִשְׂרָאֵל עַל־הַגֵּאֹלָה וְעַל־הַתְּמוּדָה לְקַיֵּם כָּל־דְּבַר
 י"ג שְׁלֹף אִישׁ נַעֲלוּ וְנָתַן לְדַעְהוּ וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר
 י"ד הַגֵּאל לְבַעֲזוּ קְנֵה־לְךָ וַיִּשְׁלַף נַעֲלוֹ: וַיֹּאמֶר בְּעֵז לְקַיֵּם וְכָל־
 ט"ו הָעָם עֲדִים אַתֶּם הַיּוֹם כִּי קָנִיתִי אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לְאֵלֵימֶלֶךְ
 ט"ז וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר לְכַלְיוֹן וּמַחֲלוֹן מִיַּד נַעֲמִי:

קניתי לגאול

וַיִּקַּח בָּעֵז אֶת־רוּת

וַתְּהִי־לוֹ לְאִשָּׁה וַיָּבֵא אֵלֶיהָ וַיִּתֵּן ה' לָהּ הַרְיוֹן וַתֵּלֶד בֵּן:

וַתֹּאמְרֶנָּה הַנְּשִׁים אֶל־נַעֲמִי בְּרוּךְ ה' אֲשֶׁר לֹא הִשְׁבִּית לְךָ

גֹּאֵל הַיּוֹם וַיִּקְרָא שְׁמוֹ בִּישָׂרָאֵל: וְהָיָה לְךָ לְמֹשִׁיב נַפְשׁ

וּלְכֹלֵל אֶת־שִׁבְתְּךָ כִּי כָלֹתְךָ אִשְׂרָאֵל הִבַּתְךָ לְדָתוֹ אִשְׂרָאֵל

טוּבָה לְךָ מִשְׁבַּעַת בָּנִים: וַתִּקַּח נַעֲמִי אֶת־הַיֶּלֶד וַתִּשְׁתַּחֲוֶהוּ

י בְּחִיקָה וַתְּהִי־לוֹ לְאִמָּנָת: וַתִּקְרָא אֹתָהּ לוֹ הַשְּׂבָגוֹת שֵׁם לְאִמֶּר

יְלֶדֶתְךָ לְנַעֲמִי וַתִּקְרָא אֹתָהּ שְׁמוֹ עוּבָד הוּא אֲבִישׁוּ אֲבִי דוֹד:

א. קרא גם את חוק הייבום בדברים, כ"ה, 5-6.

(1) רות ותמר פעלו כדי להשיג מטרה דומה, אולם דרך פעולתן שונה.

על פי הקטעים שלפניך, מהי דרך הפעולה של רות, ומהי דרך הפעולה של תמר?

היעזר גם ברות, ג', 5-10. (5 נקודות)

(2) ציין הבדל אחד בין הייבום כפי שנעשה בסיפור רות ובסיפור תמר, לבין חוק הייבום.

איזו דרישה ברות, ד', 3-5, מהווה תוספת על חוק הייבום? (7 נקודות)

ב. לפניך פירוש חזקוני: "אין מעמידין פרנס (=מנהיג) על הציבור, אלא אם כן קופה של שרצים

(=חטאים) תלויה לו בצווארו, פן יתגאה על הציבור".

איזה פגם אפשר למצוא בשושלת היוחסין של דוד, וכיצד מסביר חזקוני את בחירתו

של דוד למלך למרות פגם זה? (14 נקודות)

יב וּפְנִיתִי אֲנִי
יג לְרֵאוֹת חֲכָמָה וְהוֹלִלוֹת וְסִכְלוֹת כִּי מִהָאָדָם שִׁבּוּא אַחֲרַי
יד הַמֶּלֶךְ אֶת אֲשֶׁר-כָּבֹד עָשׂוּהוּ: וְרֵאִיתִי אֲנִי שֵׁשׁ יִתְרוֹן לַחֲכָמָה
טו מִן-הַסִּכְלוֹת כִּי יִתְרוֹן הָאֹדֶר מִן-הַחֲשָׁד: הַחֲכָם עֵינָיו בְּרֵאשׁוֹ
טז וְהַסִּיל בַּחֲשָׁד הוֹלֵךְ וַיִּדְעֵתִי גַם-אֲנִי שֶׁמִּקְרָה אַחַד יִקְרָה אֶת-
יז כָּלֶם: וְאִמְרַתִּי אֲנִי בִלְבָבִי כִּמְקָרָה הַסִּיל גַם-אֲנִי יִקְרַע וְלִמָּה
יח חֲכָמָתִי אֲנִי אִין וְדַבְרַתִּי בִלְבָבִי שֶׁגִּסְוֶה הַבֵּל: כִּי אִין זְכוּרֹן
יט לַחֲכָם עִם-הַסִּיל לְעוֹלָם בְּשִׁכְבָּר הַיָּמִים הַבָּאִים הַבֵּל נִשְׁפָּח
כ וְאִךְ יָמוֹת הַחֲכָם עִם-הַסִּיל: וְשָׁנֵאתִי אֶת-הַתְּיָיִם כִּי רַע עָלַי
כא הַמַּעֲשֶׂה שֶׁנַּעֲשֶׂה תַחַת הַשָּׁמֶשׁ כִּי-הַבֵּל וְרַעוֹת רוּחַ:
כב וְשָׁנֵאתִי אֲנִי אֶת-כָּל-עֲמָלִי שֶׁאֲנִי עֹמֵל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ שֶׁאֲנִי חֲנוּ
כג לְאָדָם שֶׁיְהִי אַחֲרָי: וּמִי יוֹדֵעַ הַחֲכָם יִהְיֶה אִין סָכָל וַיִּשְׁלַט
כד בְּכָל-עֲמָלִי שֶׁעֲמַלְתִּי וְשֶׁחֲכָמָתִי תַחַת הַשָּׁמֶשׁ גִּסְוֶה הַבֵּל:
כה וְסִבּוֹתַי אֲנִי לֵאמֹר אֶת-לִבִּי עַל-כָּל-הָעֲמֹל שֶׁעֲמַלְתִּי תַחַת
כו הַשָּׁמֶשׁ: כִּי-יֵשׁ אָדָם שֶׁעֲמָלוֹ בַּחֲכָמָה וּבִדְעָתָה וּבְכִשְׁדוֹן
כז וְלְאָדָם שֶׁלֹּא עֲמָל-בּוֹ יִתְנַנֵּן חֲלָקוֹ גִּסְוֶה הַבֵּל וְרַעַה רַבָּה:
כח כִּי מִהָהוּוֶה לְאָדָם בְּכָל-עֲמָלוֹ וּבְרַעֲיוֹן לִבּוֹ שֶׁהוּא עֹמֵל
כט תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ: כִּי כָל-יָמָיו מִכְּאֲבָיִם וְכָעַם עֵינָיו גִּסְ-בְּלִילָה
ס לֹא-שָׁכַב לִבּוֹ גִּסְוֶה הַבֵּל הוּא: אִין-טוֹב בְּאָדָם שֶׁיֵּאכֵל
סא וְשָׂתָה וְהִדָּאָה אֶת-נַפְשׁוֹ טוֹב בְּעֲמָלוֹ גִּסְוֶה רֵאִיתִי אֲנִי
סב כִּי מִיֵּד הָאֱלֹהִים הִיא: כִּי מִי יֵאכֵל וּמִי יַחֹשׁ חוּץ מִמֶּנִּי:
סג כִּי לְאָדָם שֶׁטוֹב לִפְנֵי נִתָּן חֲכָמָה וְדַעַת וְשִׂמְחָה וְלַחֻטָּא
סד נִתָּן עֵינָיו לְאִסָּף וּלְכַנּוֹס לְתֵת לְטוֹב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים גִּסְוֶה
הַבֵּל וְרַעוֹת רוּחַ:

(שים לב: סעיפי השאלה בעמוד הבא.)

א. קרא גם **שמואל ב**, י"ח, 18.

מהי התפיסה האנושית המקובלת העולה מ**שמואל ב**, י"ח, 18, והאם היא תואמת את התפיסה שמציג קהלת בפסוקים 15-16 בקטע? נמק את תשובתך.
(10 נקודות)

ב. קרא פסוק 26 בקטע שלפניך.

(1) כיצד אפשר לראות בפסוק זה את תפיסת הגמול המקובלת? הסבר.
(8 נקודות)

(2) קרא **איוב**, י"ד, 1-5.

כתוב כיצד אפשר לראות בפסוקים מ**איוב** ביקורת על תפיסת הגמול המקובלת.
(8 נקודות)

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת וַתַּעֲמֹד בַּחֲצַר בֵּית-הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית נֹכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל-כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ בְּבֵית הַמַּלְכוּת נֹכַח פֶּתַח הַבַּיִת: וַיְהִי כִּדְאוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת-אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עֹמֶדֶת בַּחֲצַר נִשְׂאָה חָן בְּעֵינָיו וַיִּוָּשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֶת-שַׂרְבִּיט הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַתִּקְרַב אֶסְתֵּר וַתִּגַּע בְּדָאֵשׁ הַשַּׂרְבִּיט: וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ מִזֶּה-לָךְ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּמִהָ-בְקִשְׁתֶּךָ עַד-חֲצֵי הַמַּלְכוּת וַיִּנְתֵּן לָךְ:

קרא גם את התוספת למגילת אסתר, ה', א-ז.

א וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כַּמְלוּתָהּ לְהַתְּפִלָּל וּמִפְשֵׁט אֶת-כִּנְדֵי ב הַעֲבֹדָה וַתִּלְבַּשׁ כִּנְדֵי כְבוֹדָה: וַתּוֹפֵעַ בַּחֲדָרָהּ וַתִּקְרָא אֶל-יְיָ ג הַצּוֹפֶה כָּל וְהַגּוֹאֵל וַתִּקַּח עִמָּהּ אֶת-שְׁמֵי נְעֻרוֹתֶיהָ: עַל-הָאֶחָת וַשְׁעֵנָה כַּמְעֻנָּה וְהַשְּׁנִית הַלְכָה אַחֲרֶיהָ וַתִּשָּׂא אֶת-סִרְחָה שְׂמֻלְתָּהּ: ד וְהָיָה מִזִּהְרָהּ כַּמְלֵא וַיַּעֲמָהּ וַיִּפְנֶיהָ מְאִירִים כַּמְפִּיקִים אַחֲבָה אַף לָבָה ה יְחִיל מִפְּסָח: וַתַּעֲבֹר כָּל-הַשְּׁעָרִים וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהוּא יוֹשֵׁב עַל-כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ עוֹטָה כְּלִי-כִנְדֵי תַפְאֲרָתוֹ וְכָלוּ וּמְכַסְּהוּ זָהָב וְאַבְנִים י וַיִּקְרוּת וַיִּמְרָאוּהוּ נוֹרָא מְאֹד: וַיִּשָּׂא אֶת-כִּנְדֵי פָנָיו לְקָבִים מִבִּישֵׁי כְבוֹד וַיִּבֹשׁ בְּעֵסֶם רָב וַתִּצְנַח הַמַּלְכָּה אַרְצָה וַיִּמְרָאָה פָּנָיה שָׁנָה וַתִּתְעַלֶּף ז וַתִּשְׁעַן עַל-דָּאֵשׁ הַנִּעֲרָה אֲשֶׁר הַלְכָה לִפְנֵיהָ: וַיִּסְפָּד אֱלֹהִים אֶת- לֵב הַמֶּלֶךְ לְטוֹב וַיִּקַּם מִכִּסְאוֹ כִּבְהִלָּה וַיִּחְזַק אוֹתָהּ בְּרוּעוֹתָיו עַד- שׁוֹב רוּחָהּ אֵלֶיהָ וַיְדַבֵּר אֵלֶיהָ טוֹבוֹת:

א. חז"ל התלבטו אם לכלול את מגילת אסתר באסופת ספרי המקרא; בגלל קושי תאולוגי

(הבא לידי ביטוי גם בפרק ה' 1-3 שלפניך). בתוספת למגילה יש פתרון לקושי זה.

(1) מהו הקושי התאולוגי? (9 נקודות)

(2) הבא מן התוספת למגילת אסתר שתי דוגמאות לפתרון הקושי. (7 נקודות)

ב. אחד המאפיינים של הסיפור המקראי הוא צמצום בתיאור רגשות.

במה שונה הגישה של התוספת למגילת אסתר? הבא מהתוספת שלוש דוגמאות

לדבריו, והסבר אותן. (10 נקודות)

פרק רביעי (48 נקודות)

ענה על שלוש מהשאלות 13-17 (לכל שאלה – 16 נקודות).

13. קרא שיר השירים, א', 9-14.

לְסִפְתָּי

י בְּרַכְבֵּי פְרֻעָה דְמִיתִיךָ רַעֲיָתִי: נֶאֱוֹן לְחִינֶיךָ בַּתְרִים צֹאנֶיךָ
כ בַּתְרוּזִים: תּוֹרֵי זֶהָב נַעֲשֶׂה-לְךָ עִם נְקֻדּוֹת הַכֶּסֶף: עַד-
ג שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמִסְבּוֹ נִרְדֵּי נִתַן רִיחוֹ: צִדּוֹר הַמֶּרֶד וְדוּדְלִי לִי בֵּין שְׂדֵי
ד יְלִין: אֲשַׁבֵּל הַכֶּפֶר וְדוּדְלִי לִי בְּכַרְמֵי עֵין גְּדִי:

השיר שלפניך הוא דר-שיח בין הדוד לרעיה.

א. כל אחד מהדוברים מבליט בתיאורו היבט אחר בכך-הזוג.

מה הם שני היבטים? בסס את תשובתך על הכתוב. (6 נקודות)

ב. מדרש שיר השירים רבה א' מפרש את פסוק 10: "בתורים – זו התורה".

מהי גישת המדרש בפירוש הפסוק, ואיזה קושי תאולוגי במגילת שיר השירים

באה גישה זו לפתור? (10 נקודות)

14. קרא רות, א', 1-4.

א וַיְהִי בַיּוֹם שֶׁפָּטַ שְׁפָטִים וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ וְלֶיֶךְ אִישׁ מִבֵּית
ב לֶחֶם יִהְיֶה לְגֹדֵר בְּשָׂדֵי מוֹאָב הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי בָנָיו: וְשֵׁם
ג הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נַעֲמִי וְשֵׁם שְׁנֵי-בָנָיו מַחֲלֹן
ד וְכִלְיוֹן אֶפְרַתִּים מִבֵּית לֶחֶם יִהְיֶה וַיָּבֹאוּ שְׂדֵי-מוֹאָב וַיְהִי
ה שֵׁם: וַיָּמָת אֱלִימֶלֶךְ אִישׁ נַעֲמִי וַתִּשְׂאֵר הִיא וּשְׁנֵי בָנֶיהָ:
ו וַיִּשְׂאוּ לָהֶם נָשִׁים מְאֻבּוֹת שֵׁם הָאֶחָת עֵרְפָּה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית
ז רֹת וַיֵּשְׁבוּ שָׁם בְּעֶשֶׂר שָׁנִים:

קרא את מדרש רות רבה ב', ט': "רי' ביבי בשם ר' ראובן אמר: רות וערפה בנותיו של עגלון היו, שנאמר (שופטים, ג', 19). 'דבר סתר לי אליך המלך ויאמר קסי' וגו', וכתוב (שופטים, ג', 20): 'ואהוד בא אליו וגו' ויאמר אהוד דבר אלהים לי אליך, ויקם מעל הכסא. אמר לו הקב"ה: אתה עמדת מכיסאך לכבודי, חייך, הריני מעמיד ממך בן יושב על כיסא ה'."

א. מהו הקשר המשפחתי בין עגלון מלך מואב לדוד המלך, על פי המדרש? היעזר ברות,

ד', 13-17. (8 נקודות)

ב. קרא שופטים, ג', 15-21.

כיצד בא לידי ביטוי במדרש עקרון הגמול של "מידה כנגד מידה"? (8 נקודות)

וַיְהִי הַיּוֹם וּבָנָוּ וּבִנְתָיו אֹכְלִים יג
וְשִׁתִּים יַיִן בְּבֵית אַחִיהֶם הַבְּכוֹר: וּמִלֶּאךֶּךָ בָּא אֱלֹהֵי אִיּוֹב וַיֹּאמֶר יד
הַבְּקָר הָיוּ חֲרָשׁוֹת וְהָאֲתָנוֹת רָעוֹת עַל־יָדֵיהֶם: וְתִפֹּל שֶׁבַע טו
וְתִקַּחֶם וְאֶת־הַנְּעָרִים הִכּוּ לְפִי־חֶרֶב וְאִמְלֹטָה רַק־אֲנִי לְבָדִי
לְהַגִּיד לָךְ: עוֹד וְזֶה מְדַבֵּר וְזֶה בָּא וַיֹּאמֶר אֱשׂ אֱלֹהִים נִפְלָא טז
מִן־הַשָּׁמַיִם וַתִּבְעַר בְּצִאֵן וּבִנְעָרִים וַתֹּאכְלֶם וְאִמְלֹטָה רַק־אֲנִי
לְבָדִי לְהַגִּיד לָךְ: עוֹד וְזֶה מְדַבֵּר וְזֶה בָּא וַיֹּאמֶר כִּשְׂדִים שָׂמוּ יז
שֹׁלֶטָה רָאשִׁים וַיִּפְשְׁטוּ עַל־הַגְּמָלִים וַיִּקְחוּם וְאֶת־הַנְּעָרִים
הִכּוּ לְפִי־חֶרֶב וְאִמְלֹטָה רַק־אֲנִי לְבָדִי לְהַגִּיד לָךְ: עַד זֶה מְדַבֵּר יח
וְזֶה בָּא וַיֹּאמֶר בְּנִיךָ וּבְנוֹתֶיךָ אֹכְלִים וְשִׁתִּים יַיִן בְּבֵית אַחִיהֶם
הַבְּכוֹר: וְהִנֵּה רוּחַ גְּדוּלָּה בָּאָה וּמֵעֶבֶר הַמְדַבֵּר וַיַּגַע בְּאַרְבַּע יט
פְּנוֹת הַבַּיִת וַיִּפֹּל עַל־הַנְּעָרִים וַיָּמוּתוּ וְאִמְלֹטָה רַק־אֲנִי לְבָדִי
לְהַגִּיד לָךְ: וַיִּקַּם אִיּוֹב וַיִּקְרַע אֶת־מְעָלוֹ וַיִּגַּז אֶת־רֹאשׁוֹ וַיִּפֹּל כ
אֲרֻצָּה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה: וַיֹּאמֶר עָרֶם יָצָתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרֶם אָשׁוּב כא
שָׁמָּה יֵהָ נָתַן וְיֵהָ לָקַח יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ:

- א. בפסוקים אלה מתוארים ארבעה אסונות שקרו לאיוב, ובין אסון לאסון חוזר הביטוי "עוד זה מדבר וזה בא".
הסבר את משמעות הביטוי, וכתוב בלשונך מה הם ארבעת האסונות. (8 נקודות)
- ב. מקובל לראות בתגובה של איוב לאסונות תגובה של אָבֵל.
ציין שני מעשים של איוב המבטאים תפיסה זו, והסבר את הדברים שהוא אומר.
(8 נקודות)

ה איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו
ו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קישי איש ימיני: אשר הגלה
מירושלים עם הגולה אשר הגלתה עם יכניה מלך יהודה
ז אשר הגלה נבוכדנצר מלך בבל: ויהי אמן את הדפסה
היא אסתר בת דודו כי אין לה אב ואם והנערה יפת-
תאר וטובת מראה ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו
ח לבת: ויהי בהשמע דבר המלך ודחו ובהקבץ נערות רבות
אל שושן הבירה אליך הגי ותלקח אסתר אל בית המלך
ס אליך הגי שמך הנשים: ותיטב הנערה בעיניו ותשא חסד
לפניו ויביל את המרוקיה ואת מנותה לתת לה ואת
שבע הנערות הראיות לתת לה מבית המלך וישנה ואת-
נערותיה לטוב בית הנשים:

א. איזה קושי עולה מההשוואה בין תחילת פסוק 5 לבין סופו, וכיצד פסוק 6 פותר קושי זה? (8 נקודות)

ב. קרא מדרש אסתר רבה ו', ו': "ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים (אסתר, ב', 11). אמר [מרדכי]: אפשר לצדקת זו שתינשא לערל? אלא שעתיד דבר גדול שיארע על ישראל, ועתידים להינצל על ידיה".
איזה קושי מוצא המדרש בסיפור מגילת אסתר, וכיצד הוא פותר קושי זה? (8 נקודות)

17. קרא אסתר, ג', 13-8; ח', 9-7; ותרגום (מארמית לעברית) של דניאל, ו', 10-8, 13-17.

אסתר, ג', 13-8

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְמֶלֶךְ אַחַשְׁוֵרוּשׁ יִשְׁנוּ עִם
אֶחָד מִכּוֹר וּמִכּוֹר בֵּין הָעַמִּים בְּכָל מְדִינֹת מְלָכוֹתְךָ וְדַתִּיהֶם
שָׁנוֹת מִכָּל־עַם וְאֶת־דַּתִּי הַמֶּלֶךְ אֵינָם עוֹשִׂים וְלַמֶּלֶךְ אֵין־שׁוּהָ
לְהַגִּיחֵם: אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכְתָּב לְאַבְדָּם וְעִשְׂרֵת אֲלָפִים
כֶּסֶף־כָּסֶף אֲשָׁקוֹל עַל־יְדוֹ עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה לְהָבִיא אֶל־גַּגְזוֹ
הַמֶּלֶךְ: וַיִּסַּר הַמֶּלֶךְ אֶת־טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיְהַנֶּה לְהַמְּן בֶּן־
הַמְּדַתָּא הָאֲגָגִי עֶרֶךְ הַיְהוּדִים: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהַמְּן הַכָּסֶף
נָתַן לְךָ וְהָעַם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ: וַיִּקְרָאוּ סְפָרֵי הַמֶּלֶךְ
בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ וַיִּכְתָּב כָּכָל־אֲשֶׁר־צִוְּהָ
הַמֶּן אֶל אַחַשְׁוֵרְפַּנֵּי הַמֶּלֶךְ וְאֶל־הַפְּחֹת אֲשֶׁר וְעַל־מְדִינָה
וּמְדִינָה וְאֶל־שָׂרֵי עַם וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ וְעַם וְעַם
כָּל־שָׁנוֹ בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אַחַשְׁוֵרוּשׁ נִכְתָּב וְנִחַתָּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ:
וַיִּשְׁלַח סְפָרִים בְּיַד הַרְצִיִּים אֶל־כָּל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד
לְהַרְגׁ וְלְאַבֵּד אֶת־כָּל־הַיְהוּדִים מִנְּעַר וְעַד־זָקֵן טָף וְנָשִׁים
בַּיּוֹם אֶחָד בְּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ שְׁמֵם־עָשָׂר הוּא־אֶחָד־שׁ אֲדָר
וּשְׁלָלָם לְבוֹז:

אסתר, ח', 9-7

וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ אַחַשְׁוֵרוּשׁ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּלְמַרְדֳּכַי הַיְהוּדִי הִנֵּה בֵּית־
הַמֶּן נָתַתִּי לְאַסְתֵּר וְאֶתוֹ תָּלוּ עַל־הָעֵץ עַל אֲשֶׁר־שָׁלַח יְדוֹ
בַּיְהוּדִים: וְאַתָּם פְּתוּ עַל־הַיְהוּדִים כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם בְּשֵׁם
הַמֶּלֶךְ וְחַתְמוּ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ כִּי־כָתָב אֲשֶׁר־נִכְתָּב בְּשֵׁם־
הַמֶּלֶךְ וְנִחַתוּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ אֵין לְהָשִׁיב: וַיִּקְרָאוּ סְפָרֵי־
הַמֶּלֶךְ בַּעֲת־הַהִיא בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא־אֶחָד־שׁ סִיוָן בְּשְׁלוֹשָׁה
וְעָשָׂרִים בּוֹ וַיִּכְתָּב כָּכָל־אֲשֶׁר־צִוְּהָ מַרְדֳּכַי אֶל־הַיְהוּדִים וְאֶל־
הָאַחַשְׁוֵרְפַּנִּים וְהַפְּחֹת וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת אֲשֶׁר וּמַהְדוֹ וְעַד־
כּוֹשׁ שֶׁבַע וְעָשָׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ
וְעַם וְעַם כָּל־שָׁנוֹ וְאֶל־הַיְהוּדִים כְּכַתְּבָם וְכָל־שׁוֹנָם:

דניאל, ו', 8-10

ח כל מפקחי הממלכה, הסגנים והאחשדרפנים, היועצים והפחות נועצו להשבע שבועת המלך ולחזק אסור, כי כל אשר יבקש בקשה מכל אל ואדם עד שלשים יום, בלתי ממה, המלך, ישלח לבור ט האריות: עתה, המלך, תקים האסור ותרשם הכתב אשר אין לשנות, פדת י מדי ופרס אשר לא מעבר: על פן רשם המלך דריוש את הכתב והאסור:

דניאל, ו', 13-17

יג אז קרבו לפני המלך ודברו על אסור המלך: הלא אסור רשמת אשר כל אדם אשר יבקש בקשה מכל אל ואדם עד שלשים יום, בלתי ממה המלך, ישלח לבור האריות? עונה המלך ואומר: יד נכון הדבר, פדת מדי ופרס אשר לא מעבר: אז ענו ואמרו לפני המלך, כי דניאל אשר מבני גלות יהודה, לא שם לב אליה, המלך, ואל האסור אשר רשמת, ושלוש פעמים ביום הוא מבקש את בקשתו: אז כאשר שמע המלך את הדבר – הנה רע עליו מאד, ואל דניאל שם לבו להצילו, ועד בוא השמש הנה משתדל להצילו: אז רגשו האנשים ההם על המלך ואמרו למלך: דע המלך, כי דת (היא) למדי ופרס, אשר כל אסור ושבועה אשר יקים המלך – יז אין לשנות: אז צנה המלך והביאו את דניאל והשליכוהו לבור האריות. עונה המלך ואומר לדניאל: אלהיה אשר אתה עובד אותו תמיד – הוא יושיעך:

א. במה זנמה התנהגותם של אחשוורוש ודריוש בשני הסיפורים האלה? בסס את תשובתך על הכתובים. (8 נקודות)

ב. במה שונה התנהגותם של מלכים אלה, ומה אפשר ללמוד מכך על אופיים השונה? (8 נקודות)

בהצלחה!